

КАК СЕ ИЗГРАЖДА „ЕДНО УЧИЛИЩЕ ЗА ВСИЧКИ“?

Даниела Тодорова, Ръководител програма „Едно училище за всички“,

Център за приобщаващо образование

Какво е приобщаващо образование? Кое училище е приобщаващо? Как да направим нашето училище приобщаващо? Защо е нужно да изграждаме приобщаваща училищна среда?...

Тези и редица още въпроси, свързани с приобщаващото образование, все по-често се чуват в пространството, особено след приемането на новия Закон за училищното и предучилищното образование, където за първи път изрично се постановява, че „приобщаващото образование е неизменна част от правото на образование“ (чл. 7. (2)).

На въпросът КАК то да се случи обаче все още няма еднозначен отговор. И това е нормално. Темата е широка, противоречива, понякога болезнена, обхваща много и разнообразни сфери и интереси и дори в световен мащаб се споделят различни гледни точки. Освен всичко друго, за нашата действителност тази тема е сравнително нова и в процес на изследване.

През последните десет години Център за приобщаващо образование търси отговори по тези въпроси – за кого е приобщаващото образование, защо приобщаващо образование, как се случва то... Изследвахме световни модели, партнирахме с български училища и детски градини, за да адаптираме някои от тези модели към нашия контекст, проучвахме нагласите и възприятията на различни обществени групи, сблъскахме се с противоречия, страхове и притеснения, и с безброй въпроси.

В резултат на този процес изведохме **модел за приобщаваща училищна среда** и методология как този модел да се въведе във всяко едно българско училище, което се е отворило към идеята, че децата са различни и това е по-скоро ценност, отколкото недостатък. Този модел е нашият отговор на въпроса как изглежда приобщаващото училище и как може да бъде изградена приобщаваща училищна среда.

Той има няколко съществени отличителни характеристики.

На първо място, моделът е създаден в и за българския контекст. Това не е концепция копирана и пейстната в нашата действителност, а е съобразена с нейните особености и ниво на развитие. Моделът дава една възможна гледна точка **как училището би могло да разпредели и използва ресурсите, с които разполага**, така че всяко дете и възрастен, ангажирани в образователния процес, да се чувстват добре дошли в своето училище.

На второ място, това е модел, който описва създаването на приобщаваща училищна среда отвътре-навън. Факт е, че изграждането на приобщаващо училище изисква нормативни промени, които вече са в ход, и институционална воля, но **координацията на ниво системи, политики и практики в училище има също толкова ключова роля.**

Така стигаме и до третата много съществена характеристика на този модел, а именно, че той изисква координираното и систематично участие на всички заинтересовани страни от училищната общност в **четири основни области – училищно управление, педагогически практики, детска закрила и партньорство с родителите**. Всеки един от тези четири елемента е важен. Значимостта му е продиктувана от нашето разбиране какво е приобщаващо образование. От една страна, за приобщаваща училищна среда можем да говорим, само когато *всяко* едно дете се чувства в безопасност, добре дошло и подкрепено в училище, с възможности да развива и изявява себе си. От друга страна, също толкова важно условие е всеки един учител да се чувства подкрепен, уверен и мотивиран, защото само подкрепеният учител може да бъде подкрепящ. От трета страна, в приобщаващото училище всеки един родител се чувства спокоен за безопасността и развитието на своето дете, чувства се добре дошъл в училището, наясно с възможностите за участие в училищния живот, привлечен от споделена училищна визия. С други думи, приобщаващото образование не включва една или няколко определени групи деца или възрастни, а се стреми към приемането, предоставянето на възможности за развитие и подкрепа **на всички деца и възрастни, имащи отношение към образователния процес** – ученици, директор, учители, специалисти, родители, непедагогически персонал.

Всеки един от четирите елемента в модела включва в себе си доказали своята ефективност училищни практики, които, за да заработят, изискват **екипност и информираност** при вземането на решения и най-важното – въвлеченост и ангажираност на училищно ръководство, педагогически и непедагогически персонал, ученици и родители.

Всичките четири елемента са взаимосвързани и си взаимодействат по начин, който ги подпомага и засилва действието им.

Въвеждането и ефективното функциониране на включените в модела училищни практики естествено преминава през няколко основни етапа:

- Анализ на училищната среда чрез само-оценка по ключови индикатори във всяка от четирите области на модела с участието на всички заинтересовани страни;
- Избор на приоритети и поставяне на конкретни и измерими цели с индикатори за успех;
- Създаване на приобщаващ план за действие с отговорни лица и срокове;
- Реализация на плана и координация на дейностите;
- Проследяване на напредъка;
- Актуализиране и промени в целите и плана за действие, ако е необходимо.

Възможно е този процес да изглежда дълъг и сложен и да повдига въпроса струва ли си усилието. Един от любимите ни аргументи в полза на приобщаващото образование дойде преди години от едно дете, за което отговорът на въпроса „Защо?“ беше толкова естествен и логичен, че нямаше как да не ни вдъхнови със своята простота:

„Ако не учим заедно, как после ще живеем заедно?“

